

Nr 2119

av herr Helén m. fl.

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:155 med förslag till kreditupplysningslag.

Den snabba utvecklingen på dataområdet har skapat nya möjligheter att lagra och utnyttja stora mängder information. Trots de obestridliga fördelar som en växande användning av datateknik medför, finns det problem och faror, som nog måste beaktas och mötas med politiska åtgärder. Den personliga integriteten är starkare hotad än tidigare, och koncentrationen av makt till etablerade maktcentra tenderar att förstärkas.

Den liberala synen på de här frågorna finns formulerad i folkpartiets partiprogram från 1972:

Datateknikens positiva möjligheter bör tillvaratas. En datalag måste införas till skydd för den personliga integriteten. Lagen skall gälla för statliga, kommunala och privata dataregister. Lagstiftningen skall bevara rätten till insyn i myndigheternas handlande, samtidigt som skydd skapas mot obehörigt utlämnande av uppgifter om individer. Den enskilde skall ha rätt att ta del av alla uppgifter om sig själv i dataregister och att få felaktigheter korrigerade. Riksdagen bör få insyn i uppbyggnaden av statliga dataregister och i uppläggning och genomförande av folkräkningar. Endast nödvändiga uppgifter får infordras av myndigheterna. En dataombudsman bör följa utvecklingen på dataområdet och tillvarata den enskildes intressen. Rätten till anonymitet för den som lämnar uppgifter vid intervju- och enkätundersökningar bör lagfästas.

Denna grundsyn gäller också kreditupplysningsverksamheten – oavsett om datorteknik utnyttjas eller ej. Inom ramen för denna verksamhet insamlas, lagras, bearbetas och vidareförmedlas årligen stora mängder information om enskilda människor och juridiska personer. Det är viktigt att skapa garantier för att denna informationsmängd inte utnyttjas på ett sätt som utgör ett otillbörligt intrång i den personliga integriteten. Klart angivna ramar för kreditupplysningsverksamheten måste därför finnas liksom effektiva insyns- och kontrollmöjligheter.

Från integritetssynpunkt bör tre principer ligga till grund för kreditupplysningsverksamheten:

endast sådan information får relevant från kreditupplysnings-synpunkt får insamlas, lagras och förmedlas,

den enskilde har rätt att få veta vilken information om honom som finns lagrad och förmedlas,

de lagrade uppgifterna får inte utnyttjas för obehörigt ändamål.

Mot denna bakgrund är det framlagda förslaget till kreditupplysningslag i huvudsak tillfredsställande. Om ovan angivna principer skall tillgodoses bör det emellertid skärpas i vissa avseenden.

Enligt 1 § är förmedling av upplysningar mellan kreditinrättningar samt mellan företag inom samma koncern undantagen från lagens tillämpningsområde. I vad gäller kreditinrättningar anges som skäl att "besvärande konsekvenser skulle uppstå", medan undantaget för informationsverksamheten inom en koncern motiveras med att det "skulle bli praktiskt betungande" om kreditupplysningslagen därvid skulle gälla. Från integritetssynpunkt är undantagen klart otillfredsställande.

Som framhålls i propositionen är det för den enskilde angeläget att samma rätt till insyn och skydd mot obehörigt integritetsintrång gäller inom hela kreditupplysningsområdet, oavsett vem som handhar informationen. För all kreditupplysningsverksamhet bör därför gälla enhetliga regler, såvitt det inte rör sig om information som ett företag samlat enbart i syfte att självt använda den. För kreditupplysningar som förmedlas mellan kreditinrättningar bör t. ex. gälla samma inskränkningar i rätten att lagra och förmedla information som för annan kreditupplysningsverksamhet samt samma insynsregler. De svårigheter som detta enligt propositionen kan skapa undanröjs enligt vår mening till stor del genom de dispensmöjligheter som ges i t. ex. 7 §.

Enligt 6 § 2 stycket får "uppgift om att någon misstänkes eller dömts för brott eller avtjänat straff eller undergått annan påföljd för brott eller varit föremål för åtgärd enligt barnavårdslagen (1960:97), lagen (1954:579) om nykterhetsvård, lagen (1956:2) om socialhjälp, lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall, lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, lagen (1964:450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet eller utlänningslagen (1954:193)" ej utan medgivande av datainspektionen insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet. Detsamma gäller uppgift om sjukdom, hälsotillstånd eller liknande. Medgivande skall ges endast om synnerliga skäl föreligger.

De uppgifter, för vilka dispens skall kunna ges, är – som kreditupplysningsutredningen understrukit – av synnerligen ömtålig natur och saknar i allmänhet relevans från kreditupplysningssynpunkt. När det gäller att avgöra vilka uppgifter av icke-ekonomisk natur som får insamlas, lagras och förmedlas av kreditupplysningsföretag är det naturligt att jämföra med bl. a. sekretesslagen.

Om undantag enligt denna från den viktiga offentlighetsprincipen ansetts befogade av hänsyn till den enskildes personliga integritet bör åtminstone samma begränsningar gälla för den information som används i kreditupplysningsverksamheten. Vi förordar därför att det i 6 § 2 stycket slås fast att uppgifter om brottslighet, alkoholmissbruk, sjukdomar och/eller andra personliga förhållanden av särskilt ömtålig natur inte får insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet.

Rätten att få del av innehållet i de uppgifter som finns lagrade och förmedlas fastslås i 10 och 11 §§ i förslaget till kreditupplysningslag. 10 § avser både fysisk och juridisk person, medan 11 § enbart gäller fysisk person. Utlämnande av uppgifter enligt 10 § skall ske "mot skälig

avgift". Motsvarande bestämmelser i datalagen ger den enskilde rätt att kostnadsfritt ta del av de uppgifter som finns samlade om honom.

För ett kreditupplysningsregister som förs med hjälp av datorteknik gäller både kreditupplysningslagen och den nya datalagen. I sådant fall skall enligt propositionen den strängare av de båda lagarna äga tillämpning. Det innebär att den registrerade har rätt att kostnadsfritt ta del av registeruppgifterna högst en gång per år, om kreditupplysningsregistret förs med hjälp av datorteknik. Förs däremot registret manuellt måste vederbörande betala en "skälig avgift" för att få del av det.

För företag och andra juridiska personer kan en sådan avgift antas vara av mindre betydelse. Men för den enskilde kan den innebära ett hinder som motverkar syftet med lagregeln, nämligen att öka insynen och skyddet för den personliga integriteten.

Antalet kreditupplysningsföretag med manuellt förda register kan visserligen förutses bli förhållandevis litet. Däremot kan övriga företag som faller under kreditupplysningslagen och har manuellt förda register – trots inskränkningarna i skyldigheten att lämna registerbesked bli ganska många. Men oavsett hur många företag som kommer att beröras av den aktuella paragrafen bör den registrerades rätt att kostnadsfritt ta del av registeruppgifterna en gång per år gälla alla kreditupplysningsregister, oberoende av vilken teknik som används för deras förande. Det torde dessutom vara svårt att avgränsa manuell teknik från datorteknik, då klara definitioner saknas. Förutom en garanterad insyn får man på så sätt också bättre möjligheter att på ett tidigt stadium upptäcka eventuella felaktiga registeruppgifter.

För att bedriva kreditupplysningsverksamhet skall enligt propositionen krävas särskilt tillstånd, vilket är motiverat med utgångspunkt i behovet att kunna bedöma lämpligheten hos dem som avser att bedriva kreditupplysningsverksamhet. Någon annan bedömningsgrund än lämplighet bör enligt vår mening inte tillämpas. Att utöver lämplighetsprövningen också pröva behovet av ytterligare företag inom branschen innan tillstånd beviljas står i klar strid med intresset att även på detta område upprätthålla en aktiv konkurrens och en hög effektivitet hos företagen. Vi förordar därför att endast en lämplighetsbedömning skall ligga till grund för tillståndsgivningen.

Det torde få ankomma på vederbörande utskott att utforma erforderlig lagtext.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi
att riksdagen beslutar

1. att kreditupplysningslagen skall gälla all kreditupplysningsverksamhet utom sådan information som insamlas och utnyttjas av ett och samma företag,
2. att uppgifter om brottslighet, alkoholmissbruk, sjukdomar och/eller andra personliga förhållanden av särskilt ömtålig natur inte får insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet,
3. att enskild person skall ha rätt att kostnadsfritt en gång per

- år få skriftligt besked om innehållet i de uppgifter om honom som finns lagrade hos kreditupplysningsföretag,
4. att tillstånd att bedriva kreditupplysningsverksamhet skall beviljas om det kan antas att denna kommer att bedrivas på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt.

Stockholm den 20 november 1973

GUNNAR HELÉN (fp)

OLLE DAHLÉN (fp)

SVEN ANTBY (fp)

MAC P. HAMRIN (fp)

INGEMAR MUNDEBO (fp)

SVEN GUSTAFSON (fp)

i Göteborg

SIGVARD LARSSON (fp)

i Umeå

KERSTIN ANÉR (fp)

CECILIA NETTELBRANDT (fp)

PER AHLMARK (fp)

INGEGÄRD FRÆNKEL (fp)

ROLF WIRTÉN (fp)

KARL ERIK ERIKSSON (fp)

i Arvika

DANIEL WIKLUND (fp)

i Stockholm